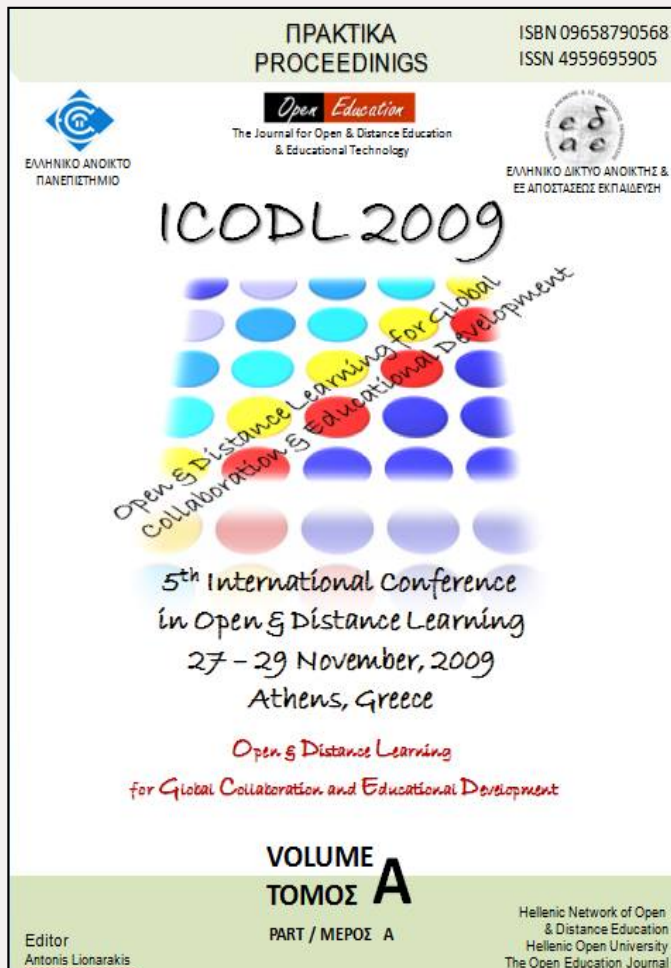

Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση

Τομ. 5, 2009

Η αξιοποίηση της τηλεόρασης στην εξ αποστάσεως εκπαιδευτική διαδικασία: Η περίπτωση των προπτυχιακών προγραμμάτων πολιτιστικών σπουδών του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου

ΚΟΥΣΤΟΥΡΑΚΗΣ Γεράσιμος
 ΠΕΦΑΝΗ Ιωάννα
 ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΚΟΠΟΥΛΟΣ Χρήστος

ΤΕΕΑΠΗ Πανεπιστημίου Πατρών
 Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση ΠΤΔΕ Πανεπιστημίου Πατρών

<http://dx.doi.org/10.12681/icodl.495>

Copyright © 2009 Γεράσιμος ΚΟΥΣΤΟΥΡΑΚΗΣ, Ιωάννα ΠΕΦΑΝΗ, Χρήστος ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

To cite this article:

ΚΟΥΣΤΟΥΡΑΚΗΣ, ΠΕΦΑΝΗ, & ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΚΟΠΟΥΛΟΣ (2009). Η αξιοποίηση της τηλεόρασης στην εξ αποστάσεως εκπαιδευτική διαδικασία: Η περίπτωση των προπτυχιακών προγραμμάτων πολιτιστικών σπουδών του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου. Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, 5, 238-252.

Η αξιοποίηση της τηλεόρασης στην εξ αποστάσεως εκπαιδευτική διαδικασία: Η περίπτωση των προπτυχιακών προγραμμάτων πολιτιστικών σπουδών του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου

Exploiting Television in Open and Distance Learning: The case of undergraduate courses of cultural studies of the Hellenic Open University

Γεράσιμος ΚΟΥΣΤΟΥΡΑΚΗΣ

Ιωάννα ΠΕΦΑΝΗ

Λέκτορας ΤΕΕΑΠΗ Πανεπιστημίου Πατρών,
koustourakis@upatras.gr

Εκπαιδευτικός Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης,
zanna@sch.gr

Χρήστος ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

Επίκουρος Καθηγητής ΠΤΔΕ Πανεπιστημίου Πατρών
cpanag@upatras.gr

Περίληψη

Στόχος της εργασίας αυτής είναι η διερεύνηση, με την αξιοποίηση των θεωρητικών απόψεων του Bourdieu, του κατά πόσον η τηλεόραση εντάσσεται στην εκπαιδευτική διαδικασία από τα προπτυχιακά προγράμματα πολιτιστικών σπουδών του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου (ΕΑΠ). Η συλλογή των ερευνητικών δεδομένων έγινε με χρήση κατάλληλου ερωτηματολογίου. Στην έρευνα συμμετείχαν 394 φοιτητές από τα προγράμματα «Σπουδές στον Ευρωπαϊκό Πολιτισμό» και «Σπουδές στον Ελληνικό Πολιτισμό». Τα κυριότερα ευρήματα της έρευνας έχουν ως εξής: Η τηλεόραση δεν εντάσσεται στο θεσμικό habitus του ΕΑΠ όσον αφορά τον τρόπο παροχής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Ωστόσο, το μεγαλύτερο μέρος των φοιτητών του δείγματος κινήθηκε με έναν κονστρουκτιβιστικό τρόπο προσέγγισης της εκπαιδευτικής γνώσης εντάσσοντας την τηλεόραση, που αποτελεί στοιχείο του habitus των σύγχρονων ανθρώπων, στις προσωπικές στρατηγικές μάθησης. Τέλος, οι φοιτητές του δείγματος επιθυμούν την αξιοποίηση της εκπαιδευτικής τηλεόρασης από το ΕΑΠ, όπως συμβαίνει με την περίπτωση πολλών Ανοικτών Πανεπιστημίων στο διεθνή χώρο. Ακόμη εξέφρασαν την επιθυμία το ΕΑΠ να δημιουργήσει τηλεοπτικά εκπαιδευτικά προγράμματα που να δίνουν έμφαση κυρίως σε παρουσιάσεις μουσείων, αρχαιολογικών χώρων, ιστορικών ντοκιμαντέρ, όπως και σε διδασκαλίες και διαλέξεις που αποσαφηνίζουν τα δύσκολα σημεία της ύλης του εκπαιδευτικού τους υλικού.

Abstract

This study aims to explore the level of integration television has in the educational process of the undergraduate courses of cultural studies of the Hellenic Open University (HOU), based on Bourdieu's theoretical standpoints. Acquisition of the research data was performed through a suitable questionnaire. In this research 394 students participated, from the courses «Studies in the European Culture» and «Studies in the Greek Culture». The principal findings of the research are the

following: Television is not integrated in the institutional habitus of HOU, regarding the way distance learning is provided. Nevertheless, the majority of the students of the sample approached educational knowledge in a constructivistic way, finally integrating television, which comprises an element of modern humans' habitus, in personal learning tactics. Finally, the sample's students desire the exploitation of television from HOU, like many Hellenic Open Universities do, in an international level. They also expressed their desire that HOU will create television educational courses, focusing mainly on presentation of museums, archaeological sites, historical documentaries as well as teachings and lectures clarifying the confusing parts of their educational material.

Εισαγωγή

Οι τελευταίες δεκαετίες χαρακτηρίζονται από την εφαρμογή στην εκπαιδευτική διαδικασία νέων πρωτοποριακού χαρακτήρα μέσων διδασκαλίας και μάθησης. Στην εξέλιξη αυτή συνέβαλε η ανάδειξη, κατά τη μεταβιομηχανική περίοδο στην οποία βρισκόμαστε, της σημαντικότητας των μέσων μαζικής επικοινωνίας (ΜΜΕ) και η διείσδυση των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνίας στην οικονομική και εκπαιδευτική σφαίρα (Archer, 1996; Waters, 1996). Τη μεγαλύτερη επιρροή από τα ΜΜΕ άσκησε η διάδοση της χρήσης της τηλεόρασης (TV), που άλλαξε ριζικά τον τρόπο που αντιλαμβανόμαστε τον κόσμο γύρω μας. Και τούτο διότι η TV φαίνεται ότι κατέχει σημαντική θέση στα περισσότερα σπίτια, ενώ χρησιμοποιείται και στους χώρους εργασίας, ψυχαγωγίας και εκπαίδευσης, επηρεάζοντας τη ζωή των σύγχρονων ανθρώπων σε πολλαπλά επίπεδα (προσωπικό, κοινωνικό, πολιτιστικό, πολιτικό) (Giddens, 2002).

Στόχος της ερευνητικής αυτής εργασίας είναι η ανίχνευση της χρήσης και αξιοποίησης της τηλεόρασης για την προώθηση της μαθησιακής διαδικασίας από την πλευρά των φοιτητών, που παρακολουθούν στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (ΕΑΠ) προπτυχιακά προγράμματα πολιτιστικών σπουδών. Η εκπαιδευτική χρήση της TV μπορεί να οφείλεται στις απαιτήσεις του εκπαιδευτικού υλικού των συγκεκριμένων προγραμμάτων σπουδών ή να είναι αποτέλεσμα της αυτενέργειας των φοιτητών του ΕΑΠ στην προσπάθειά τους να προσεγγίσουν με το δικό τους τρόπο την επιστημονική γνώση των Θεματικών Ενοτήτων (Θ.Ε.) στις οποίες φοιτούν.

Θεωρητικό πλαίσιο

Η προώθηση εκπαιδευτικών μεταρρυθμίσεων στην Ελλάδα, όπως είναι η ίδρυση και λειτουργία του ΕΑΠ, χαρακτηρίζεται από την πρακτική του εκπαιδευτικού δανεισμού (Bouzakis & Koustourakis, 2002; Ματθαίου, 1997, 2006). Πρόκειται για την υιοθέτηση εκπαιδευτικών μέτρων και πρακτικών που έχουν εφαρμοστεί σε άλλες χώρες του εξωτερικού και θεωρούνται επιτυχημένες (Dougy, 2009; Phillips, 2005). Η ρύθμιση των ζητημάτων της οργάνωσης και παροχής σπουδών από το ΕΑΠ έγινε με το Νόμο 2552/1997 στον οποίο είναι ευδιάκριτοι οι επηρεασμοί από το μοντέλο λειτουργίας του Βρετανικού Ανοικτού Πανεπιστημίου (Λιοναράκης, 1998). Άλλωστε, για την απόκτηση τεχνογνωσίας σχετικά με τον τρόπο παροχής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (εξΑΕ) υπήρξε συνεργασία της πρώτης Διοικούσας Επιτροπής του ιδρύματος με ιθύνοντες του Βρετανικού Ανοικτού Πανεπιστημίου

πριν από τη διαμόρφωση του συγκεκριμένου Νόμου (Κουστουράκης, 2006). Στο ΕΑΠ, το οποίο κατά το ακαδημαϊκό έτος 2008-2009 συμπλήρωσε δέκα έτη συνεχούς λειτουργίας με την παροχή προπτυχιακής και μεταπτυχιακής εξΑΕ, διαμορφώνεται ένα συγκεκριμένο θεσμικό habitus (institutional habitus). Δηλαδή διαμορφώνεται μια ιδιαίτερη και ξεχωριστή από τα συμβατικά ιδρύματα ακαδημαϊκή κουλτούρα παροχής σπουδών, που επηρεάζει τη συνείδηση των διδασκόντων και των διδασκομένων όσον αφορά την ανταπόκρισή τους στις προϋποθέσεις και τις απαιτήσεις που τίθενται για την πραγματοποίηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας σε αυτό (Reay, David & Ball, 2005; Thomas, 2002). Στο ΕΑΠ, όπως συμβαίνει και με την περίπτωση του Βρετανικού Ανοικτού Πανεπιστημίου, ακολουθείται το μοντέλο της λειτουργίας του ως αυτόνομου ιδρύματος για την παροχή τριτοβάθμιας εξΑΕ (Keegan, 2000, σελ. 160-163). Εδώ η μαθησιακή διαδικασία συνδέεται με το διδακτικό υλικό, το οποίο παρέχεται στο φοιτητή από το εκπαιδευτικό ίδρυμα και ζητείται από αυτόν να αυτενεργήσει για να το μελετήσει σύμφωνα με ένα χρονοδιάγραμμα σπουδών. Κι ακόμη να εκπονήσει γραπτές εργασίες, να συμμετάσχει σε Ομαδικές Συμβουλευτικές Συναντήσεις και να εφαρμόσει τις οδηγίες του Καθηγητή Συμβούλου που του αποστέλλονται με τη διόρθωση των γραπτών του εργασιών, προκειμένου να καλύψει τα μαθησιακά του κενά και να βελτιωθεί συνεχίζοντας τη μαθησιακή του προσπάθεια. Συνεπώς, στην περίπτωση του ΕΑΠ αφήνονται στο φοιτητή σημαντικοί βαθμοί ελευθερίας για να συμμετάσχει στην εκπαιδευτική διαδικασία μέσα από μια μαθησιακή πορεία αυτομόρφωσης, που υποστηρίζεται από το ίδρυμα μέσω της παρέμβασης του Καθηγητή Συμβούλου.

Για την προσέγγιση της εκπαιδευτικής διαδικασίας στο ΕΑΠ θα αξιοποιήσουμε τις απόψεις του Bourdieu (1989) για τη δομική κονστрукτιβιστική προσέγγιση (structural constructivist) της εκπαιδευτικής πραγματικότητας. Σύμφωνα με αυτήν οι εκπαιδευτικές πρακτικές διαμορφώνονται στο αλληλεπιδραστικό πλαίσιο του ιδρύματος από τη διαλεκτική αλληλεπίδραση της κοινωνικής δομής (προϋποθέσεις και απαιτήσεις σπουδών που τίθενται από το ΕΑΠ) και των αντιλήψεων και των γνωστικών σχημάτων, που διαθέτουν και εφαρμόζουν οι φοιτητές κατά τη σπουδαστική τους πορεία (Bourdieu, 1989: 14-15; Bourdieu, 1990). Στο ΕΑΠ σημαντικός είναι ο ρόλος του Καθηγητή Συμβούλου, που αναλαμβάνει το έργο να εξηγήσει, να εκλαϊκεύσει και να στηρίξει το θεσμικό habitus του ιδρύματος στους φοιτητές της ομάδας του (απαιτήσεις της κοινωνικής δομής). Γι' αυτό και οι διδακτικές και συμβουλευτικές του παρεμβάσεις έχουν ως στόχο να διαμορφώσουν τη συνείδηση των φοιτητών σχετικά με τον τρόπο παροχής των σπουδών από απόσταση στο ΕΑΠ, ο οποίος εμφανίζεται να έχει έναν αναμφισβήτητα επιστημονικό και αντικειμενικό χαρακτήρα. Την παρέμβαση των ενηλίκων φοιτητών του ΕΑΠ στην εκπαιδευτική διαδικασία την ανιχνεύσουμε μέσα από τις στρατηγικές αυτομόρφωσης, που εφαρμόζουν για την προσέγγιση και κατανόηση του εκπαιδευτικού υλικού. Στην περίπτωση του ΕΑΠ η παροχή σπουδών βασίζεται κυρίως στο έντυπο διδακτικό υλικό, ενώ γίνεται προσπάθεια να αναπτυχθεί και η κουλτούρα χρήσης και αξιοποίησης του διαδικτύου για μορφωτικούς, ενημερωτικούς και επικοινωνιακούς λόγους. Έτσι, οι φοιτητές του ιδρύματος είναι πιθανόν να αναζητήσουν επιπλέον πηγές πληροφόρησης στις οποίες εντάσσονται και τα εκπαιδευτικού χαρακτήρα τηλεοπτικά προγράμματα.

Η τηλεόραση (TV) αποτελεί σήμερα αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινότητας των περισσότερων ανθρώπων του αναπτυγμένου Δυτικού κόσμου καθώς χρησιμοποιείται ως μέσο ενημέρωσης και ψυχαγωγίας (Bourdon, 2000; Giddens, 2002). Έτσι, επηρεάζει τον τρόπο με τον οποίο δρουν κοινωνικά οι άνθρωποι, διότι οι

πληροφορίες, οι απόψεις και τα μηνύματα που μεταδίδονται από τους δέκτες της TV διαμορφώνουν σε μεγάλο βαθμό τις αντιλήψεις, τα συναισθήματα και τις συμπεριφορές τους (Chiricos, Padgett & Gertz, 2000; Marshall, Gorelly & Biddle, 2006; Scherer, 2001). Επομένως, η TV αποτελεί στοιχείο του πολιτιστικού κεφαλαίου (habitus) του σύγχρονου ανθρώπου (Bourdieu, 1984, 1990). Επιπλέον, η διάδοση της αξιοποίησης των τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνιών από τους νέους κυρίως ανθρώπους συνδέεται με την οθόνη του υπολογιστή, που μπορεί να χρησιμοποιηθεί και ως οθόνη τηλεόρασης. Σε αυτήν μπορεί να προβληθούν κινούμενες εικόνες επενδυμένες με ηχητικά ερεθίσματα, κινηματογραφικές ταινίες και εκπαιδευτικό λογισμικό, που μπορεί να περιλαμβάνει αποσπάσματα από προγράμματα της εκπαιδευτικής τηλεόρασης. Επομένως, η αξιοποίηση της TV σε συνδυασμό με τη χρήση του διαδικτύου ανήκει στο habitus των νέων ανθρώπων που προέρχονται από τα μεσαία κοινωνικά στρώματα (Atkinson & Nixon, 2005; Bourdieu, 1984; Buckingham, 2000). Το γεγονός αυτό μπορεί να οδηγήσει αρκετούς φοιτητές στην ανάπτυξη στρατηγικών μάθησης, που οδηγούν στην αξιοποίησης τηλεοπτικών προγραμμάτων για την επέκταση των γνώσεών τους για το γνωστικό αντικείμενο που μελετούν ή για τη διευκρίνιση και καλύτερη κατανόηση των γνώσεων που αφορούν την παρακολούθηση ενός συγκεκριμένου εκπαιδευτικού προγράμματος σπουδών από απόσταση.

Η TV χρησιμοποιείται στην εκπαιδευτική διαδικασία για την παροχή σπουδών από απόσταση από πολλά Ανοικτά Πανεπιστήμια, όπως είναι το Βρετανικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο και το δίκτυο παροχής πανεπιστημιακής εξΑΕ Nettuno στην Ιταλία. Στα δύο τελευταία αξιοποιείται η κρατική τηλεόραση (BBC και RAI αντίστοιχα) για τη μετάδοση βιντεοσκοπημένων μαθημάτων (Garito, 2001, 2004; Keegan, 1998; Shelton, 2001). Και τούτο διότι θεωρείται ότι η TV μπορεί να φέρει τη σχολική τάξη ή το πανεπιστήμιο σε επαφή με τον κόσμο συμβάλλοντας θετικά στην εξ αποστάσεως μαθησιακή προσπάθεια των φοιτητών (Bates, 1988; Keegan, 1998; Wolf, 1998). Στην Τουρκία η TV θεωρείται ως ένας από τους ακρογωνιαίους λίθους στήριξης του συστήματος παροχής εξΑΕ (Saglik & Ozturk, 2001). Ακόμη, η TV φαίνεται ότι διευρύνει τις δυνατότητες μόρφωσης των ανθρώπων που ζουν σε αποστερημένα κοινωνικά και οικονομικά περιβάλλοντα, γι' αυτό και χρησιμοποιείται ως σημαντικό εκπαιδευτικό μέσο από τα Ανοικτά Πανεπιστήμια της Ινδίας, της Τουρκίας, της Κίνας και της Αφρικής (Carr-Chellman & Zhang, 2000; Saglik & Ozturk, 2001; Tait, 1994; Vyas, Sharma & Kumar, 2002). Τα πλεονεκτήματα που παρουσιάζει η TV για την παροχή εξΑΕ μεγαλώνουν όταν η χρησιμοποίησή της στην εκπαιδευτική διαδικασία συνδυαστεί με άλλα μέσα, όπως είναι το διαδίκτυο και το έντυπο εκπαιδευτικό υλικό (Bradley, 2003; Keegan, 1998).

Οι κριτικές που έχουν διατυπωθεί σχετικά με την αξιοποίηση της TV στην εξΑΕ επισημαίνουν ότι αυτή μπορεί να λειτουργήσει ανασταλτικά όσον αφορά την ανάπτυξη ανθρώπινων σχέσεων μεταξύ εκπαιδευτικών και σπουδαστών (Ελευθεριάδης & Μαντουβάλου, 1985; Saglik & Ozturk, 2001). Ακόμη, έχει υποστηριχθεί ότι οι πολυάριθμες εικόνες, που προβάλλονται από την TV κατά την παρουσίαση ενός θέματος, καθηλώνουν τον σπουδαστή και δεν επιτρέπουν στη νόηση και τη φαντασία του να εργαστούν δημιουργικά, καθώς δεν του αφήνονται περιθώρια για προεκτάσεις και συμπληρώσεις σχετικά με τα όσα παρατήρησε (Bates, 1988). Επίσης, οι σπουδαστές δεν έχουν άμεση και φανερό συμμετοχή στα εκπαιδευτικά τηλεοπτικά προγράμματα. Γι' αυτό και δεν επιτυγχάνεται η ανατροφοδότηση και η αμφίδρομη επικοινωνία τους με τον διδάσκοντα, ενώ δεν μπορεί να ελεγχθεί και ο βαθμός κατανόησης των θεμάτων που παρουσιάζονται

(Vyas et. al., 2002; Wolf, 1998). Ωστόσο, το πρόβλημα της ανατροφοδότησης μπορεί να αντιμετωπιστεί στις περιπτώσεις όπου τα εκπαιδευτικά τηλεοπτικά προγράμματα συνοδεύονται από κατάλληλο έντυπο εκπαιδευτικό υλικό. Κι ακόμη όταν παρέχεται η δυνατότητα επικοινωνίας των σπουδαστών με τους καθηγητές μετά από τη μετάδοση των συγκεκριμένων προγραμμάτων (Vyas et. al., 2002).

Στην εργασία αυτή θα μας απασχολήσει η προσέγγιση των εξής *ερευνητικών ερωτημάτων*:

- 1) Το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο αξιοποιεί την τηλεόραση στην εκπαιδευτική διαδικασία για την παροχή προπτυχιακών σπουδών πολιτιστικού περιεχομένου;
- 2) Οι φοιτητές προπτυχιακών πολιτιστικών Θ.Ε. του ΕΑΠ χρησιμοποιούν με δική τους πρωτοβουλία την τηλεόραση στην προσπάθεια προσέγγισης του εκπαιδευτικού υλικού και κατανόησης της επιστημονικής γνώσης που αντιστοιχεί στις σπουδές τους;
- 3) Ποιες είναι οι απόψεις των συγκεκριμένων προπτυχιακών φοιτητών του ΕΑΠ για την προοπτική αξιοποίησης της εκπαιδευτικής τηλεόρασης από τα προγράμματα πολιτιστικών σπουδών που παρέχονται από το ίδρυμα;

Μεθοδολογία

Το μεθοδολογικό εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε για τη συλλογή των πληροφοριών ήταν ερωτηματολόγιο που περιλάμβανε ερωτήσεις ανοικτού και κλειστού τύπου. Η επιλογή των δύο συγκεκριμένων μορφών ερωτήσεων λειτουργεί συμπληρωματικά διότι συμβάλλει στο να διερευνηθεί, αφενός, η επίδραση ορισμένων παραγόντων στη διαμόρφωση των αντιλήψεων και των συμπεριφορών των φοιτητών. Και αφετέρου να δοθεί η δυνατότητα στους συμμετέχοντες να διατυπώσουν και να δικαιολογήσουν ελεύθερα τις εμπειρίες και τις απόψεις τους (Cohen, Manion & Morrison, 2008).

Η έρευνα διεξήχθη κατά την περίοδο Ιανουαρίου – Μαρτίου 2008 και το ερωτηματολόγιο δόθηκε στους φοιτητές των Θ.Ε. ΕΠΟ 12, 20, 21, 31, 41, που ανήκουν στο προπτυχιακό πρόγραμμα «Σπουδές στον Ευρωπαϊκό Πολιτισμό». Επίσης μοιράστηκε στους φοιτητές των Θεματικών Ενοτήτων ΕΑΠ 12, 22, 31, που ανήκουν στο προπτυχιακό πρόγραμμα «Σπουδές στον Ελληνικό Πολιτισμό». Για τη δοκιμή του ερωτηματολογίου έγινε προκαταρκτική έρευνα και αυτό δόθηκε σε 30 φοιτητές, που φοιτούσαν σε κάποια από τις παραπάνω Θεματικές Ενότητες, προκειμένου να το συμπληρώσουν και να κάνουν υποδείξεις διορθωτικού χαρακτήρα (Faulkner et.al., 1999). Οι συγκεκριμένοι φοιτητές δεν συμπεριλήφθηκαν στο δείγμα. Συνολικά συγκεντρώθηκαν 401 ερωτηματολόγια, από τα οποία 7 ήταν πρόχειρα συμπληρωμένα, γι' αυτό και δεν ελήφθησαν υπόψη. Έτσι, το τελικό δείγμα της έρευνας το αποτέλεσαν 394 φοιτητές, που αντιστοιχούν στο 10,3 % του συνολικού πληθυσμού των 3.823 φοιτητών, που παρακολουθούσαν τις παραπάνω Θ.Ε.. Ο μέσος όρος ηλικίας του δείγματος ήταν 37,7 έτη (13,5% έως 30 ετών, 48% από 31-40 ετών, 35,8% από 41-50 ετών και 2,7% άνω των 50). Το μεγαλύτερο μέρος των φοιτητών του δείγματος ήταν γυναίκες (242 άτομα, ποσοστό 61,4%), κατοικούσε στην περιφέρεια (221 άτομα, 56%), ήταν έγγαμοι (234 άτομα, 59,5%) και ανήκει στα μεσαία κοινωνικά στρώματα (341 φοιτητές, 86,5%). Και τούτο διότι εργάζεται στον τριτογενή τομέα προσφοράς υπηρεσιών (234 άτομα, 59,4%), είναι καλλιτέχνες ή συντηρητές έργων τέχνης (19 άτομα, 4,8%), ελεύθεροι επαγγελματίες (19 άτομα, 4,8%) και εκπαιδευτικοί (64 άτομα, 16,2%) (Giddens, 2002). Επίσης στο δείγμα περιλαμβάνονται οικοκυρές (27 γυναίκες, 6,8%), αγρότες (8 άτομα, 2%) και άνεργοι

(19 άτομα, 4,8%), που επέλεξαν να σπουδάσουν στο ΕΑΠ για να αποκτήσουν ένα πανεπιστημιακό πτυχίο προσδοκώντας ταυτόχρονα την κοινωνική τους αναβάθμιση.

Ανάλυση ευρημάτων – Συζήτηση

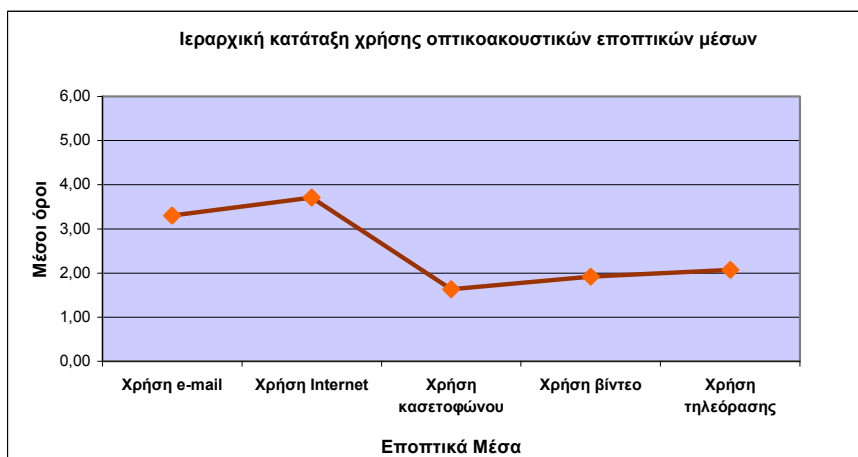
Στον Πίνακα 1 (πηγή: www.eap.gr) παρουσιάζεται η κατανομή των Θ.Ε. των προπτυχιακών προγραμμάτων του ΕΑΠ «Σπουδές στον Ελληνικό Πολιτισμό» και «Σπουδές στον Ευρωπαϊκό Πολιτισμό» ανάλογα με τον τύπο του εκπαιδευτικού - διδακτικού υλικού, που παρέχεται στους φοιτητές τους.

Πίνακας 1: Εκπαιδευτικό υλικό στα προπτυχιακά προγράμματα πολιτισμικών σπουδών του ΕΑΠ

Είδος υλικού	Σπουδές στον Ελληνικό Πολιτισμό – Θ.Ε.	Σπουδές στον Ευρωπαϊκό Πολιτισμό – Θ.Ε.
Αποκλειστικά Έντυπο διδακτικό υλικό	8 (57,14%)	8 (61,54%)
Συνδυασμός έντυπου, οπτικοακουστικού υλικού και λογισμικού	6 (42,86%)	5 (38,46%)
Υλικό με χρήση της τηλεόρασης	0 (0%)	0 (0%)
Σύνολο Θεματικών Ενότητων	14 (100%)	13 (100%)

Από τη μελέτη των στοιχείων του Πίνακα 1 προκύπτει ότι στα προπτυχιακά προγράμματα πολιτισμικών σπουδών δίνεται έμφαση στη χρήση έντυπου διδακτικού υλικού. Επίσης, η TV δεν εντάσσεται στην εκπαιδευτική διαδικασία του ΕΑΠ, όπως συμβαίνει με πολλά από τα Ανοικτά Πανεπιστήμια που λειτουργούν στο διεθνή χώρο (Carr-Chellman & Zhang, 2000; Keegan, 1998; Rani, 2006; Saglik & Ozturk, 2001).

Στο Διάγραμμα 1 γίνεται η ιεράρχηση των μέσων όρων όσον αφορά τη χρήση οπτικοακουστικών και τεχνολογικών μέσων από τους φοιτητές του δείγματος κατά τη διάρκεια των σπουδών τους στο ΕΑΠ. Από τη μελέτη του Διαγράμματος αυτού προκύπτει ότι οι φοιτητές χρησιμοποιούν όλο και περισσότερο το e-mail και το Internet, που μαζί με το έντυπο εκπαιδευτικό υλικό αποτελούν στοιχεία του θεσμικού habitus του ΕΑΠ για την παροχή σπουδών από απόσταση. Ακόμη, απομακρύνονται από παλαιότερα οπτικοακουστικά μέσα, όπως είναι το κασετόφωνο και το βίντεο, αν και σε αρκετές Θ.Ε. του ΕΑΠ είχε κατασκευαστεί συμπληρωματικό εκπαιδευτικό υλικό (κασέτες ήχου και κασέτες βίντεο), που προϋπέθετε τη χρησιμοποίησή τους για την προσέγγισή του (Eurydice, 2006). Επιπλέον, παρότι η TV δεν εντάσσεται στη διαδικασία παροχής εξΑΕ από το ΕΑΠ φαίνεται ότι χρησιμοποιείται σε μόνιμη βάση αν και σε μικρό βαθμό από αρκετούς φοιτητές του ιδρύματος.

Διάγραμμα 1: Ιεραρχική κατάταξη χρήσης οπτικοακουστικών και τεχνολογικών μέσων.

Διερευνώντας τις αντιλήψεις των φοιτητών για την ανάγκη της χρήσης και της αξιοποίησης της εκπαιδευτικής τηλεόρασης στις πανεπιστημιακές σπουδές από απόσταση, εξετάσαμε αρχικά αν οι ίδιοι επεδίωξαν να παρακολουθήσουν τηλεοπτικά προγράμματα, που σχετίζονται με το περιεχόμενο των σπουδών τους. Διαπιστώσαμε ότι 237 άτομα (ποσοστό 60,15%) επιδίωξαν να παρακολουθήσουν σχετικά τηλεοπτικά προγράμματα και 157 φοιτητές (ποσοστό 39,85%) δεν παρακολούθησαν. Συνεπώς παρατηρούμε ότι το μεγαλύτερο μέρος των φοιτητών του δείγματος, που εντάσσεται στα μεσαία κοινωνικά στρώματα, ανέπτυξε προσωπικές στρατηγικές προσέγγισης της γνώσης, που προσδιορίζονται από το πολιτιστικό τους κεφάλαιο (Bourdieu, 1984, 1990), στο οποίο εντάσσεται η αξιοποίηση της TV, που αποτελεί βασικό στοιχείο της σύγχρονης κουλτούρας (Giddens, 2002).

Στον Πίνακα 2 παρουσιάζονται κωδικοποιημένες οι απαντήσεις των φοιτητών αναφορικά με την αιτιολόγηση του γιατί επέλεξαν ή όχι να παρακολουθήσουν εκπαιδευτικά τηλεοπτικά προγράμματα κατά τη διάρκεια της φοίτησής τους στις πολιτισμικού χαρακτήρα Θ.Ε. του ΕΑΠ (ερώτηση ανοικτού τύπου).

Πίνακας 2 : Δικαιολόγηση των απαντήσεων των φοιτητών για την επιδίωξη ή όχι παρακολούθησης εκπαιδευτικών τηλεοπτικών προγραμμάτων.

Επιδίωξη παρακολούθησης εκπαιδευτικών τηλεοπτικών προγραμμάτων	Αναφορές
Θετικά σχόλια	
1. Εύρεση θεμάτων σχετικών με την ύλη	60
2. Οπτικοποίηση εννοιών	51
3. Ενίσχυση των σπουδών	46
4. Κατανόηση αφηρημένων εννοιών	38
5. Η οπτική επαφή διαθέτει αμεσότητα	18
6. Συμπλήρωση του έντυπου υλικού	12
7. Προσωπικό ενδιαφέρον	7

Αρνητικά σχόλια	
Μεγάλη ύλη και δεν χρειάζεται άλλος τρόπος ενημέρωσης	16
Η τηλεόραση είναι ξεπερασμένη	6
Δεν θεωρώ την τηλεόραση ενδιαφέροντα τρόπο εκπαίδευσης	5
Άλλα σχόλια	
Αγνοια εύρεσης σχετικών εκπαιδευτικών τηλεοπτικών εκπομπών	94
Έλλειψη χρόνου εξαιτίας εργασιακών και άλλων υποχρεώσεων	27
Δεν συμπίπτει ο ελεύθερος χρόνος με τις εκπομπές της τηλεόρασης	9

Από τη μελέτη των στοιχείων του Πίνακα 2 προκύπτει ότι το μεγαλύτερο μέρος των φοιτητών του δείγματος έδρασε με έναν κωνστρουκτιβιστικό τρόπο για την προσέγγιση της γνώσης (Bourdieu, 1989, 1990) και προσπάθησε να αξιοποιήσει δημιουργικά την TV προκειμένου: α) να αποκτήσει περισσότερες γνώσεις για το αντικείμενο των σπουδών του (περιπτώσεις 1, 6 και 7 θετικών σχολίων: ποσοστό 20%). Και β) για να κατανοήσει καλύτερα την επιστημονική γνώση, που αναφέρεται στην ύλη των Θ.Ε. που παρακολουθεί, αποσαφηνίζοντας τα δύσκολα σημεία - έννοιες (περιπτώσεις 2, 3, 4 και 5 θετικών σχολίων: ποσοστό 38,8%). Επιπλέον, το μεγαλύτερο μέρος των φοιτητών που δεν χρησιμοποίησε την TV υποστήριξε ότι εάν γνώριζε τότε εκτέμπονται τηλεοπτικές εκπομπές, που σχετίζονται με το περιεχόμενο των σπουδών του, και εάν μπορούσε να διαθέσει τον απαραίτητο χρόνο θα επιχειρούσε να αξιοποιήσει το συγκεκριμένο μέσο στη μαθησιακή του προσπάθεια (περίπτωση άλλα σχόλια: 32,99% του συνολικού δείγματος). Επομένως, το ποσοστό των φοιτητών, που ήταν πραγματικά αρνητικά διακείμενοι στην εκπαιδευτική χρήση της TV είναι μικρό (6,85%).

Οι απόψεις των φοιτητών σχετικά με το εάν πρέπει να χρησιμοποιείται η εκπαιδευτική τηλεόραση στις σπουδές από απόσταση κατανεμήθηκαν με βάση την πεντάβαθμη κλίμακα Likert ως εξής: 29 άτομα (ποσοστό 7,36%) καθόλου, 24 (6,09%) λίγο, 74 (10,70%) μέτρια, 137 (34,77%) πολύ και 130 (32,99%) πάρα πολύ. Από την ποσόστωση στις συγκεκριμένες απαντήσεις φάνηκε ότι οι φοιτητές έχουν πολύ θετική στάση για τη χρήση της εκπαιδευτικής τηλεόρασης στην εξΑΕ. Τα ποσοστά στο «πολύ» και στο «πάρα πολύ», είναι σημαντικά υψηλότερα από τα αντίστοιχα ποσοστά που αφορούν τις άλλες τιμές. Αυτό επιβεβαιώνεται και από τον Μέσο Όρο (Μ.Ο.) 3,80 και την Τυπική Απόκλιση (Τ.Α.) 1,18, που αφορά τη συγκεκριμένη ερώτηση. Οι απόψεις αυτές των φοιτητών συγκλίνουν με την πραγματικότητα αξιοποίησης της TV από πολλά Πανεπιστήμια του εξωτερικού (Bates, 2005; Becker Reifschneider, 2006; Gulati, 2008; Latchem et al., 2008) και αποκλίνουν από το θεσμικό habitus του ΕΑΠ σχετικά με τον τρόπο προσέγγισης του εκπαιδευτικού υλικού και παρουσίασης της εκπαιδευτικής γνώσης.

Στην προσωποποίηση του προηγούμενου ερωτήματος, όπου ζητήθηκε από τους φοιτητές να απαντήσουν για το εάν θα επιθυμούσαν να ενσωματώσει το ΕΑΠ τη μετάδοση τηλεοπτικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων στην ύλη των Θεματικών Ενοτήτων που τώρα παρακολουθούν, προέκυψαν ανάλογα αποτελέσματα. Πιο συγκεκριμένα, 19 φοιτητές (ποσοστό 4,82%) απάντησαν καθόλου, 45 (11,42%) λίγο,

85 (21,57%) μέτρια, 128 (32,49%) πολύ και 117 (29,70%) πάρα πολύ. Ο Μ.Ο. των απαντήσεων στο ερώτημα αυτό ήταν 3,71 και η Τ.Α. 1,15. Συνεπώς, το μεγαλύτερο μέρος των φοιτητών του δείγματος έχει μια πολύ θετική στάση για την εισαγωγή της εκπαιδευτικής τηλεόρασης στα προγράμματα πολιτισμικών σπουδών του ΕΑΠ. Άλλωστε, είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι οι κατηγορίες «πολύ» και «πάρα πολύ» καλύπτουν περισσότερο από το 60% των απαντήσεών τους. Το γεγονός αυτό φανερώνει τη θέληση των συγκεκριμένων φοιτητών ώστε να τροποποιηθεί το υπάρχον θεσμικό habitus του ΕΑΠ σχετικά με τον τρόπο παροχής των πολιτισμικού χαρακτήρα σπουδών από απόσταση με την ένταξη της εκπαιδευτικής τηλεόρασης στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Στον Πίνακα 3 παρουσιάζονται τα ευρήματα των απαντήσεων των φοιτητών στην ερώτηση για το πώς θα μπορούσε να επιδράσει η TV στη μαθησιακή τους προσπάθεια εάν χρησιμοποιείτο από το ΕΑΠ ως μέσο για την υποστήριξη των παρεχόμενων σπουδών από απόσταση.

Πίνακας 3 : Προσδοκώμενα αποτελέσματα της πιθανής χρήσης της TV από το ΕΑΠ

Συμβολή της τηλεόρασης	καθόλου	λίγο	μέτρια	πολύ	πάρα πολύ	Μ.Ο.	Τ.Α.
Παρακίνηση για μελέτη	29 (7,36%)	43 (10,91%)	67 (17,01%)	165 (41,88%)	90 (22,84%)	3,62	1,16
Προσέλκυση του ενδιαφέροντος	45 (11,42%)	43 (10,91%)	88 (22,34%)	144 (36,55%)	74 (18,78%)	3,40	1,23
Βελτίωση της ποιότητας των σπουδών εξΑΕ	37 (9,39%)	59 (14,97%)	85 (21,57%)	144 (36,55%)	69 (17,51%)	3,38	1,20
Ρύθμιση της παρουσίας του εκπαιδευτικού υλικού	67 (17,01%)	69 (17,51%)	98 (24,87%)	131 (33,25%)	29 (7,36%)	2,96	1,22
Στήριξη των αδύνατων φοιτητών	35 (8,88%)	43 (10,91%)	80 (20,30%)	151 (38,32%)	85 (21,57%)	3,53	1,20
Ψυχολογική υποστήριξη	59 (14,97%)	45 (11,42%)	98 (24,87%)	155 (39,34%)	37 (9,39%)	3,17	1,21

Από την μελέτη των ευρημάτων του Πίνακα 3 προκύπτει ότι οι φοιτητές θεωρούν πως η χρήση της TV από το ΕΑΠ θα είχε θετικά αποτελέσματα στις εξ αποστάσεως σπουδές που πραγματοποιούν. Μάλιστα από τις απαντήσεις τους αναδεικνύονται τα εξής ευρήματα: η σύνδεση της TV με το εκπαιδευτικό υλικό θα παρακινούσε τους φοιτητές να μελετήσουν περισσότερο, γιατί αυτό θα κέντριζε το ενδιαφέρον τους για την προσέγγιση της επιστημονικής γνώσης και θα βελτιώνε ταυτόχρονα την ποιότητα των πολιτισμικού χαρακτήρα παρεχόμενων σπουδών στο ΕΑΠ. Επίσης, φαίνεται ότι η χρήση της TV θα συνέβαλε στην ψυχολογική υποστήριξη των φοιτητών διότι θα υποβοηθούσε τη μαθησιακή προσπάθεια ιδιαίτερα των απομακρυσμένων φοιτητών,

που δεν τα πηγαίνουν τόσο καλά με τις σπουδές τους καθώς δυσκολεύονται να κατανοήσουν την ύλη του έντυπου εκπαιδευτικού υλικού.

Στον Πίνακα 4 παρουσιάζονται κωδικοποιημένες οι απαντήσεις των φοιτητών σε μια ερώτηση ανοικτού τύπου, στην οποία μπορούσαν να περιγράψουν το περιεχόμενο των προγραμμάτων της εκπαιδευτικής τηλεόρασης, που θεωρούν ότι θα ήταν κατάλληλα για να υποστηρίξουν τις εξ αποστάσεως πολιτιστικού περιεχομένου σπουδές τους. Από τη μελέτη των στοιχείων του συγκεκριμένου Πίνακα φαίνεται ότι οι φοιτητές επιθυμούν τη δημιουργία προγραμμάτων εκπαιδευτικής τηλεόρασης τα οποία να προβάλλονται με ένα συγκεκριμένο πρόγραμμα και να επαναλαμβάνονται σύμφωνα με ένα προκαθορισμένο χρονοδιάγραμμα προβολών για να τους βοηθούν να κατανοήσουν τα δύσκολα αλλά και τα σημαντικά σημεία της ύλης του εκπαιδευτικού τους υλικού. Επιπλέον, επιθυμούν τα προγράμματα της εκπαιδευτικής τηλεόρασης να περιλαμβάνουν: ξεναγήσεις σε μουσεία, σε αρχαίους ή βυζαντινούς ναούς και σε σημαντικούς αρχαιολογικούς χώρους, παρουσιάσεις ιστορικών γεγονότων, συζητήσεις και διαλέξεις που διενεργούνται από εξειδικευμένους επιστήμονες, προβολές βιντεοσκοπημένων μαθημάτων και δραματοποίηση κειμένων ή παρουσίαση θεατρικών παραστάσεων (όπως λ.χ. τραγωδίες, κωμωδίες κλπ.).

Πίνακας 4 : Επιθυμητό περιεχόμενο προγραμμάτων εκπαιδευτικής τηλεόρασης.

Επιθυμητό περιεχόμενο προγραμμάτων εκπαιδευτικής τηλεόρασης	Αναφορές
Ιστορικά ντοκιμαντέρ και ντοκιμαντέρ αφιερωμένα σε εξειδικευμένα θέματα	79
Επισκέψεις σε μουσεία, πινακοθήκες, ναούς, αρχαιολογικούς χώρους	73
Τηλεοπτικά προγράμματα για την ανάπτυξη κι επεξήγηση δύσκολων και σημαντικών όψεων της ύλης του εκπαιδευτικού υλικού	56
Βιντεοσκοπημένες διδασκαλίες	36
Διαλέξεις από εξειδικευμένους επιστήμονες	23
Δραματοποιημένα θέματα.	8

Οι απόψεις των φοιτητών για τη βοήθεια που μπορεί να τους προσφέρει η TV στην κατανόηση θεμάτων της ύλης των πολιτιστικών προγραμμάτων σπουδών, τα οποία θα τους φέρνουν σε επαφή με χώρους και γεγονότα, που είναι πολύ δύσκολα ή καθόλου προσπελάσιμα στους ίδιους (όπως είναι η ξενάγηση σ' ένα μουσείο του εξωτερικού ή η ξενάγηση σ' έναν απομακρυσμένο αρχαιολογικό χώρο) κατανέμονται ως εξής: καθόλου - 0 απαντήσεις (0,00%), λίγο - 29 (7,36%), μέτρια - 77 (19,54%), πολύ - 152 (38,58%) και πάρα πολύ - 136 (34,52%). Ο Μ.Ο. των απαντήσεων στη συγκεκριμένη ερώτηση είναι 4,00 και η Τ.Α. 0,91. Συνεπώς, είναι φανερό η αποδοχή από την πλευρά των σπουδαστών της προοπτικής ένταξης της TV στην εκπαιδευτική διαδικασία του ΕΑΠ. Και τούτο διότι το 73,1% των φοιτητών, που απάντησε «πολύ» και «πάρα πολύ», θεωρεί ότι η προβολή τηλεοπτικών προγραμμάτων, που αναφέρονται τόσο σε απομακρυσμένους και δυσπρόσιτους για τους ίδιους τόπους - μέρη, όσο και σε άγνωστα και δυσνόητα ιστορικά ή κοινωνικά γεγονότα, θεσμούς ή κοινωνικές καταστάσεις, θα συνέβαλε στην κατανόησης της επιστημονικής γνώσης, που υπάρχει στις σελίδες του έντυπου εκπαιδευτικού υλικού των Θ.Ε. στις οποίες φοιτούν. Είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι κανένας φοιτητής δεν απάντησε «καθόλου». Έτσι, ακόμη και οι αρνητικά διακείμενοι στη χρήση της TV φοιτητές

πιστεύουν ότι αυτή χρειάζεται να αξιοποιηθεί, έστω και για «λίγο», στην εκπαιδευτική διαδικασία για να τους βοηθήσει να γνωρίσουν γεγονότα και καταστάσεις, που δεν μπορούν με άλλο τρόπο να προσεγγίσουν.

Στον Πίνακα 5 παρουσιάζονται οι απόψεις των φοιτητών σχετικά με τη σπουδαιότητα των στοιχείων τα οποία μπορούν να διαμορφώσουν ένα τηλεοπτικό πρόγραμμα κατάλληλο για σπουδές από απόσταση.

Πίνακας 5: Αξιολόγηση των στοιχείων δόμησης εκπαιδευτικών τηλεοπτικών προγραμμάτων (1= αδιάφορο, 2= λίγο ενδιαφέρον, 3=μέτρια ενδιαφέρον, 4= πολύ ενδιαφέρον και 5= πάρα πολύ ενδιαφέρον)

Στοιχεία δόμησης τηλεοπτικού προγράμματος	Αξιολόγηση των στοιχείων δόμησης				
	1	2	3	4	5
Καλή εικόνα	39	76	72	134	80
Καλός ήχος	56	93	161	74	37
Ενδιαφέρον θέμα	39	21	75	42	181
Καλοί παρουσιαστές	96	131	32	95	48
Δραματοποίηση του θέματος	163	73	54	49	48

Από τη μελέτη των στοιχείων του Πίνακα 5 φαίνεται ότι οι σπουδαστές ενδιαφέρονται πρωτίστως για το αντικείμενο (θέμα) στο οποίο θα εστιάζονται τα εκπαιδευτικά τηλεοπτικά προγράμματα. Το εύρημα αυτό εκφράζει σαφέστατα την ανάγκη τους για οπτικοποίηση των δύσκολων και σημαντικών σημείων της ύλης του εκπαιδευτικού υλικού. Γι' αυτό και δίνουν μικρότερη σημασία στον καλό ήχο και ακόμη μικρότερη στους παρουσιαστές ή τη δραματοποίηση ενός θέματος της ύλης, το οποίο επιθυμούν να προσεγγίζεται και τηλεοπτικά.

Τέλος, στον Πίνακα 6 παρουσιάζονται ομαδοποιημένες οι απαντήσεις των φοιτητών σε ανοικτού τύπου ερώτηση σχετικά με τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα, που θεωρούν ότι μπορεί να έχει η χρήση της τηλεόρασης για την παροχή εξΑΕ από το ΕΑΠ:

Πίνακας 6 : Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα σχετικά με τη χρήση της τηλεόρασης από το ΕΑΠ για την παροχή εκπαίδευσης από απόσταση.

Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της χρήσης της τηλεόρασης στην εξΑΕ	Αναφορές
Πλεονεκτήματα:	
Αμεσότητα επαφής με το αντικείμενο μελέτης που γίνεται ελκυστικό	135
Πρόσβασης σε χώρους και καταστάσεις που δεν θα μπορούσαν να επισκεφθούν οι σπουδαστές (λ.χ. μουσεία, πινακοθήκες κλπ.)	86
Οπτικοποίηση δύσκολων σημείων της ύλης και συντόμευση του χρόνου μελέτης	73
Παρακίνηση και καθοδήγηση στη μελέτη, συμβολή στην εμπέδωση της ύλης	54

Φέρνει το δάσκαλο κοντά στο φοιτητή και μειώνει την εγκατάλειψη των σπουδών	40
Μειονεκτήματα:	
Χρονική και τοπική δέσμευση	86
Κόστος για την υλοποίηση της δράσης αυτής από το ΕΑΠ	35
Δεν εξασφαλίζεται η αντικειμενική προσέγγιση της πραγματικότητας	29
Απομακρύνει από το έντυπο υλικό	22
Ξεπερασμένη τεχνολογία εφόσον υπάρχουν οι υπολογιστές	19

Από τη μελέτη των στοιχείων του Πίνακα 6 προκύπτει ότι οι φοιτητές του δείγματος θεωρούν ως σημαντικό μειονέκτημα της χρήσης της εκπαιδευτικής TV από το ΕΑΠ την πιθανή καταστρατήγηση της αρχής για παροχή εξΑΕ ανεξάρτητα από χρονοτοπικές δεσμεύσεις, εάν δεν εξασφαλίζεται η συχνή επανάληψη της προβολής των τηλεοπτικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Επίσης, φοβούνται μήπως η αξιοποίηση της TV από το ΕΑΠ αυξήσει το κόστος παροχής εκπαιδευτικών υπηρεσιών και αυτό μετακυλιστεί στους ίδιους με την αύξηση των διδάκτρων τους. Ακόμη, ενστάσεις διατυπώνονται από μερίδα φοιτητών για την εκπαιδευτική χρήση της TV επισημαίνοντας είτε τον κίνδυνο της επιλεκτικής και μη αντικειμενικής παρουσίασης ορισμένων θεμάτων, είτε της μείωσης της διάθεσης για μελέτη του έντυπου εκπαιδευτικού υλικού, λόγω του ότι η παρακολούθηση της εικόνας καθλώνει και προσελκύει τους ανθρώπους. Επιπλέον, μικρή μερίδα φοιτητών (19 άτομα, ποσοστό 4,8%) θεωρεί την TV ως ξεπερασμένο εκπαιδευτικό μέσο σε σύγκριση με την εκπαιδευτική αξιοποίηση του διαδικτύου. Ωστόσο, τα μειονεκτήματα αυτά φαίνεται ότι αντισταθμίζονται από τα πλεονεκτήματα, τα οποία αναφέρονται από το μεγαλύτερο μέρος των φοιτητών του δείγματος που αποδέχονται την πιθανή χρήση της TV από το ΕΑΠ. Πιο συγκεκριμένα, οι φοιτητές υποστήριξαν ότι οι τηλεοπτικές εκπομπές μπορεί να κάνουν το αντικείμενο μελέτης άμεσα προσβάσιμο και ελκυστικό, γιατί φέρνουν τον εκπαιδευόμενο σε επαφή με άγνωστους για τον ίδιο χώρους και καταστάσεις, που δεν θα μπορούσε με άλλο τρόπο να γνωρίσει. Επίσης, μπορεί να βοηθήσουν πάρα πολύ στην επεξήγηση και την ανάλυση δύσκολων σημείων της ύλης του εκπαιδευτικού υλικού, επιλύοντας απορίες για δυσνόητες ενότητες ή κεφάλαια, όπως είναι εκείνα που προσεγγίζουν τα φιλοσοφικά ρεύματα σκέψης. Ακόμη, θεωρούν ότι με την παρακολούθηση κατάλληλων τηλεοπτικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων ο φοιτητής παρακινείται να μελετήσει το εκπαιδευτικό υλικό και υποβοηθείται στην προσπάθειά του να το κατανοήσει, ενώ συντομεύεται και ο απαιτούμενος χρόνος μελέτης. Τέλος, σημαντική είναι η άποψη, που εκφράζεται από μερίδα φοιτητών (40 άτομα, ποσοστό 10,15%), ότι με τη χρήση της εκπαιδευτικής TV ο δάσκαλος έρχεται πιο κοντά στον εκπαιδευόμενο και έτσι μειώνεται η πιθανότητα εγκατάλειψης των σπουδών.

Συμπεράσματα

Σύμφωνα με τα όσα προσεγγίσαμε στην ερευνητική αυτή εργασία καταλήγουμε στα ακόλουθα συμπεράσματα:

- Το ΕΑΠ παρότι υιοθέτησε αρκετά στοιχεία από το Βρετανικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο σχετικά με τον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας του, δεν διαμόρφωσε κουλτούρα παροχής εξΑΕ (θεσμικό habitus) στην οποία να εντάσσεται και η εκπαιδευτική χρήση της τηλεόρασης, όπως συμβαίνει με το συγκεκριμένο Πανεπιστήμιο αλλά και με πολλά Ανοικτά Πανεπιστήμια, που λειτουργούν στο διεθνή χώρο. Έτσι, η παροχή σπουδών στα πολιτιστικού χαρακτήρα προπτυχιακά προγράμματα στηρίζεται στο έντυπο εκπαιδευτικό υλικό.
- Το μεγαλύτερο μέρος των φοιτητές των προπτυχιακών πολιτιστικών Θ.Ε. του δείγματος διαφοροποιήθηκε από το θεσμικό habitus του ΕΑΠ, το οποίο ενισχύεται κι από τη δράση του Καθηγητή – Συμβούλου στο ίδρυμα. Και τούτο διότι ο τελευταίος παρακολουθεί και στηρίζει τους φοιτητές στις σπουδές τους υλοποιώντας στο επίπεδο της διδακτικής του ομάδας το θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας του ΕΑΠ. Οι περισσότεροι, λοιπόν, φοιτητές των προπτυχιακών προγραμμάτων πολιτιστικών σπουδών κινήθηκαν με έναν κονστрукτιβιστικό τρόπο προσέγγισης της εκπαιδευτικής γνώσης εντάσσοντας την τηλεόραση, που αποτελεί στοιχείο του habitus των σύγχρονων ανθρώπων, στις προσωπικές στρατηγικές μάθησης. Έτσι επιδίωξαν να παρακολουθήσουν τηλεοπτικές εκπομπές, που θεώρησαν ότι θα τους βοηθούσαν να αποκτήσουν περισσότερες γνώσεις για το αντικείμενο των σπουδών τους και να αποσαφηνίσουν και να κατανοήσουν τα δύσκολα σημεία της ύλης των Θ.Ε. στις οποίες φοιτούσαν.
- Τέλος, το μεγαλύτερο τμήμα των φοιτητών του δείγματος επιθυμεί την τροποποίηση του θεσμικού habitus του ΕΑΠ σχετικά με τον τρόπο παροχής εξΑΕ και ζητά τη δημιουργία τηλεοπτικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων που να δίνουν έμφαση, κυρίως, σε παρουσιάσεις μουσείων, αρχαιολογικών χώρων, ιστορικών ντοκιμαντέρ, καλλιτεχνικών προγραμμάτων, όπως και σε βιντεοσκοπημένες διδασκαλίες και διαλέξεις, μέσω των οποίων να αποσαφηνίζονται τα δύσκολα σημεία της ύλης του εκπαιδευτικού τους υλικού. Στα θετικά προσδοκώμενα αποτελέσματα της ένταξης της εκπαιδευτικής τηλεόρασης στα προγράμματα πολιτιστικών σπουδών του ΕΑΠ, εκτός από τις προηγούμενες επισημάνσεις – ευρήματα, είναι η υποβοήθηση του φοιτητή να προσεγγίσει και να κατανοήσει το εκπαιδευτικό υλικό, μειώνοντας, ταυτόχρονα, τον χρόνο που χρειάζεται για να μελετήσει, όπως και η αντιμετώπιση του αρνητικού φαινομένου των dropouts σπουδαστών, διότι φαίνεται ότι η εκπαιδευτική τηλεόραση μπορεί να φέρει πιο κοντά στο διδασκόμενο το διδάσκοντα.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

- Archer, M. (1996) *Culture and Agency. The Place of Culture in Social Theory*, Cambridge, Cambridge University Press.
- Atkinson, S., and Nixon, H. (2005). 'Locating the subject: teens online @ ninemsn'. *Discourse: studies in the cultural politics of education*, 26(3), pp. 387-409.
- Bates, A. (1988). 'Television, Learning and Distance Education'. *Journal of Educational Television*, 14(3), pp. 213-225.
- Bates, A.W. (2005) *Technology, E-Learning and Distance Education*, London, Routledge.
- Becker Reifschneider, M. (2006). 'Distance Education in Brazil and in the United States: a comparative review'. *E-Learning*, 3(4), pp. 583-592.
- Bourdieu, P. (1984) *Distinction*, London, Routledge and Kegan Paul.
- Bourdieu, P. (1989). 'Social space and symbolic power'. *Sociological Theory*, 7(1), pp. 14-25
- Bourdieu, P. (1990) *The Logic of Practice*, Cambridge, Polity.
- Bourdon, J. (2000). 'Live Television is Still Alive'. *Media Culture & Society*, 22(5), pp. 531-556.

- Bouzakis, S., and Koustourakis, G. (2002). 'The Comparative Argument in the case of the Greek Educational Reform in 1997-1998'. *Comparative Education*, 38(2), pp. 155-169.
- Bradley, J. (ed.) (2003) *The Open Classroom: Distance learning in and out of schools*, London, Kogan Page.
- Buckingham, D. (2000) *After the death of childhood: Growing up in the age of electronic media*, Cambridge, Polity Press.
- Carr-Chellman, A.A., and Zhang, Z. (2000). 'China's future with distance education. Rhetoric and realities'. *Information, Communication & Society*, 3(3), pp. 303-312.
- Chiricos, T., Padgett, K., and Gertz, M. (2000). 'Fear, TV News, and the Reality of Crime'. *Criminology*, 38(3), pp. 755-786.
- Cohen L., Manion L. and Morrison K. (2008) *Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας*, Αθήνα, Μεταίχμιο.
- Doury, M. (2009), 'Argument Schemes Typologies in Practice: The Case of Comparative Arguments', in *Pondering on Problems of Argumentation: Twenty Essays on Theoretical Issues*, Editors: F.H. Van Eemeren and B. Garssen, Amsterdam, Springer.
- Ελευθεριάδης, Π. και Μαντουβάλου, Σ. (1985) *Σύγχρονη Εκπαίδευση και τηλεόραση*, Αθήνα, Εκδόσεις Δίπτυχο.
- Eurydice (2006). 'Eurybase. The Information Database on Education Systems in Europe. Οργάνωση του Εκπαιδευτικού Συστήματος στην Ελλάδα 2005/2006', *European Commission*, Ανακτήθηκε στις 5 Μαΐου, 2009 από http://eacea.ec.europa.eu/ressources/eurydice/eurybase/pdf/section/EL_EL_C6_18_3.pdf.
- Faulkner, D., Swann, J., Baker, S., Bird, M., and Carty, J. (1999) *Εξέλιξη του παιδιού στο κοινωνικό περιβάλλον*, Πάτρα, ΕΑΠ.
- Garito, M.A. (2001), 'The Telematic University: for the New Market of knowledge', in *The Wanderstudent 2000. The wanderstudent of 1425 revived in virtual reality in 2000? Toward a European Virtual University*, Editors: G. Van der Perre and P. Vandeveld (Eds), Leuven, Leuven University Press.
- Garito, M.A. (2004), 'NETTUNO-The University to watch, browse and surf on', in *Die Rolle des Telelearning: Europäische Erfahrungen*, Bauhaus-Universität Weimar.
- Giddens, A. (2002) *Κοινωνιολογία*, Αθήνα, Gutenberg.
- Gulati, S. (2008). 'Technology-Enhanced Learning in Developing Nations: A review'. *The International Review of Research in Open and Distance Learning*, 9(1). Ανακτήθηκε στις 15 Μαΐου, 2009 από: <http://www.irrodl.org/index.php/irrodl/article/view/477/1011>.
- Keegan, D. (1998). 'The two Modes of Distance Education'. *Open Learning*, 13(3), pp. 43-47.
- Keegan, D. (2001) *Οι Βασικές Αρχές της Ανοικτής και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης*, Αθήνα, Εκδόσεις Μεταίχμιο.
- Κουσουράκης, Γ. (2006), 'Η προσπάθεια διαμόρφωσης του πλαισίου για την οργάνωση και λειτουργία του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου: Μια κοινωνιολογική προσέγγιση', στο *Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση - Στοιχεία Θεωρίας και Πράξης*, Editor: Α. Λιοναράκης, Αθήνα, Εκδόσεις Προπομπός.
- Latchem, C., Abdullah, S., and Xingfu, D. (2008). 'Open and Dual-Mode Universities in East and South Asia'. *Performance Improvement Quarterly*, 12(2), pp. 96-121.
- Λιοναράκης, Α. (2008), 'Ιδρύματα Ανοικτής και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης', στο Δ. Βεργίδης, Α. Λιοναράκης, Α. Λυκουργιώτης, Β. Μακράκης και Χ. Ματραλής, *Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Τόμος Α' Θεσμοί και λειτουργίες*, Πάτρα, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Marshall, S.J., Gorelly, T. and Biddle, S.J.H. (2006). 'A descriptive epidemiology of screen-based media use in youth: A review and critique'. *Journal of Adolescence*, 29, pp. 333-349.
- Ματθαίου, Δ. (1997) *Συγκριτική Σπουδή της Εκπαίδευσης. Τόμος Ι: Θεωρήσεις και ζητήματα*, Αθήνα, Έκδοση Ε.Σ.ΠΑΙ.Δ.Ε.Π.Ε.
- Ματθαίου, Δ. (2006). 'Το συγκριτικό επιχείρημα στην εκπαιδευτική πολιτική. Διδαχές και διδάγματα'. *Συγκριτική και Διεθνής Εκπαιδευτική Επιθεώρηση*, 6, σελ. 24-32.
- Phillips, D. (2005), 'Comparative Education. An Approach to Educational Inquiry', in *The Sage Handbook for Research in Education: Engaging Ideas and Enriching Inquiry*, Editors: Conrad and R.C. Serlin, London, Sage.
- Rani, N.U. (2006) *Educational Television in India*, New Delhi, Discovery Publishing House.
- Reay, D., David, M.E., and Ball, S.J. (2005) *Degrees of Choice*, Stoke on Trent, Trentham Books.
- Saglik, M., Ozturk, S. (2001). 'Television as an educational technology: Using television at open education faculty, Anadolu University', *Turkish online journal of distance education*, 2(1). Ανακτήθηκε στις 8 Μαΐου, 2009 από: <http://tojde.anadolu.edu.tr/tojde3/pdf/6.pdf>

- Scherer, K.R. (2001). 'Emotional experience is subject to social and technological change: extrapolating to the future'. *Social Science Information*, 40(1), pp. 125-151.
- Shelton, J. (2001), '1971: U.K. Open University opens its doors', in *History of Education: Selected Moments of the 20th Century*, Editor: Schugurensky, Ανακτήθηκε στις 28 Απριλίου, 2009 από http://fcis.oise.utoronto.ca/~daniel_schugurensky/assignment1/1971ukou.html
- Tait, A. (1994). 'The end of innocence: critical approaches to Open and Distance Learning'. *Open Learning*, 9(3), pp. 27-36.
- Thomas, L. (2002). 'Student retention in higher education: The role of institutional habitus'. *Journal of Education Policy*, 17(4), pp. 423-442.
- Vyas, R., Sharma, R., Kumar, A. (2002). 'Education Television in India', *Turkish online journal of distance education*, 3(4). Ανακτήθηκε στις 28 Απριλίου, 2009 από: <http://tojde.anadolu.edu.tr/tojde7/articles/educationalradio.htm>
- Waters, M. (1996) *Daniel Bell*, London and New York, Routledge.
- Wolfe, T. (1998). 'Putting Interaction into Interactive Television', in *Proceedings of the Annual Conference on Distance Teaching and Learning*, August 5-7, 1998, Madison, WI, pp. 467-472.